ਸਾਹਿਤ, ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਸੁਮੇਲ-2010 'ਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਨੇਮਾ

ਐੱਚ.ਐੱਸ.ਡਿੰਪਲ

ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬੇਹਦ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਲਲਿਤ, ਕਲਾਤਮਕ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਪਾਨ, ਕੋਰੀਆ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਬਹੁਤ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇ-ਜਗਤ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾਲ ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਦਾਕਾਰ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਕੇ.ਐੱਲ.ਸਹਿਗਲ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਚੰਦਰ ਦੇ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲ ਦੇਵਦਾਸ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਪਟ ਤੇ ਜੀਵਤ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਢਾਲਿਆ ਗਿਆ।

ਉੱਘੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਦਵਾਜ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟ-ਸਮਰਾਟ ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਾਰ ਨਾਟਕਾਂ ਮੈਕਬੱਥ, ਹੈਮਲਟ, ਉਥੈਲੋ ਅਤੇ ਕਿੰਗ ਲੀਅਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਕਬੂਲ, ਹੈਮਲਟ ਅਤੇ ਓਂਕਾਰਾ ਵੱਜੋਂ ਫਿਲਮੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਗਿਆਨਪੀਠ ਇਨਾਮ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕਵਿੱਤਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਨਾਵਲ ਪਿੰਜਰ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਵੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ। ਹਿੰਦੀ ਕਥਾ-ਸਮਰਾਟ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮੀ ਪਰਦੇ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉੱਘੇ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਡੈਨੀ ਬੋਇਲ ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਾਸ ਸਵਰੂਪ ਦੇ ਅਤਿਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ ਕਿਊ ਐਂਡ ਏ ਭਾਵ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਲਮਡੌਗ ਮਿਲੇਨੀਅਰ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਤਿ-ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸਗੋਂ ਆਸਕਰ ਸਨਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਹੁਣ ਸਕੇਤੂ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਮੈਕਸੀਮਮ ਸਿਟੀ ਬਾਂਬੇ-ਲਾਸਟ ਐਂਡ ਫਾਊਂਡ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਨੇ-ਸਕਰੀਨ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁੱਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਸਮੱਗਲਰ ਫਿਲਮਜ਼ ਨੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੜਕ (ਰੇਵੋਲੂਸ਼ਨਰੀ ਰੋਡ) ਅਤੇ ਬੌਇਜ਼, ਡੌਂਟ ਕਰਾਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੌਇਜ਼ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਆਸਕਰ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਹਿਲੇਰੀ ਸਵੈਂਕ ਨੂੰ ਮੁੰਡਾ ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਦੀ ਬਿਹਤਰਨ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸੇ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਐਂਡ ਸਟਾਰ ਫੀਲਡ ਪ੍ਰੋਡੈਕਸ਼ਨ ਬੈਨਰ ਅਧੀਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਇਨਾਮ ਪੁਲਤੀਯਰ ਦੇ ਜੇਤੂ ਅਰਵਿੰਦ ਆਡੀਗਾ ਦੇ ਇਨਾਮ-ਜੇਤੂ ਨਾਵਲ ਵਾਈਟ ਟਾਈਗਰ ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੱਜਟ ਦੀ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਦਲੇ ਆਡੀਗਾ ਨੂੰ ਮੋਟੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੋ ਕੇ ਹੁਣ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਚੇਤਨ ਭਗਤ ਦੇ ਨਾਵਲ ਫਾਈਵ ਪਵਾਇੰਟ ਸਮਵਨ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਫਿਲਮ ਥਰੀ ਇਡੀਅਟਸ (ਤਿੰਨ ਮੂਰਖ) ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਗਵਾਰੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਿਨੀ ਚੈਟਰਜੀ ਦਾ ਨਾਵਲ ਡੂ ਐਂਡ ਡਾਈ ਚਿਟਾਗੋਂਗ ਕ੍ਰਾਂਤੀ (930-34) ਚਿੱਤਰਪਟ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੈ। ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦੀ ਰੈਡ ਚਿੱਲੀ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ

ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਅਨੁਜਾ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਨਵੀਨਤਮ ਪੁਸਤਕ ਜੋਯਾ ਫੈਕਟਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖਰੀਦ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਅਤੇ ਰਿਤੇਸ਼ ਸਿੱਧਵਾਨੀ ਵੱਲੋਂ ਚੇਤਨ ਭਗਤ ਦੇ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲ ਥਰੀ ਮਿਸਟੇਕਸ ਆਫ ਮਾਈ ਲਾਈਫ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਢਾਲਣ ਲਈ ਕਮਰਕੱਸ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੱਕ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਉੱਘੇ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਕਬੀਰ ਬੇਦੀ ਦੀ ਹੋਣਹਾਰ ਧੀ ਪੂਜਾ ਬੇਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਅਤਿ-ਚਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਅਨਿਰਬਾਨ ਬੋਸ ਦੀਆਂ ਬੰਬੇ ਰੇਨਜ਼ ਅਤੇ ਬੰਬੇ ਗਰਲਜ਼ ਤੇ 2 ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਦਾਕਾਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਰਾਹੁਲ ਬੋਸ ਵੱਲੋਂ ਮੋਹਸਿਨ ਹਮੀਦ ਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਅਤਿ-ਚਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ ਰਿਲਕਟੈਂਟ ਫੰਡਾਮੈਂਟਲਿਸਟ ਨੂੰ ਫਿਲਮੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੀ ਸੁਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕ ਇੱਕ ਅਗਵਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਦੇ ਹੁਣੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਏ ਨਾਵਲ ਟੂ ਸਟੇਟਸ ਆਫ ਮਾਈ ਮੈਰੀਜ਼ ਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡਾ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਆਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲੇਖਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮੇ ਵਿੱਚ ਢਾਲਣ ਲਈ ਅਜੋਕੇ ਫਿਲਮਕਾਰ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭਸ਼ਗਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੌੜ ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਮੋਟਾ ਕਾਰਣ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖਕ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਗਲਪਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੇ ਢੰਗ ਵੀ ਨਿਵੇਕਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਸੂਖਮਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਉਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਾਜਿੰਦਰ ਯਾਦਵ, ਅਖਿਲੇਸ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ, ਜਤਿੰਦਰ ਹਾਂਸ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਸੁਖਜੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਕੁਲਵੰਤ ਗਿੱਲ, ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੱਧੂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਸਿਨੇਪੱਟ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਨਵਾਂ ਸਿਖਣ, ਸਮਝਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਲੇਗਾ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਹਤਮਦ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲੜੀਵਾਰ ਨਾਵਲ / ਕਾਂਡ-36

ਕਿਸਾਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਗ਼ੁਲਾਮ

ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਰੀਕਾ
98760-34567

ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਮਗਲਰ ਮਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਫੜ੍ਹੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਫੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਫੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਗਰੀਬੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਾਮਾਨ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕੀ ਸਮਾਨ ਹੈ ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਫੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ੁਲਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਕੇ ਛੇਡ ਦੇਣ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲਈ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਸਕਣ। ਉਹ ਲੋਕ ਨਸ਼ੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਅਰਬਾ-ਖਰਬਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਇਹ ਨਸ਼ੇ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਕੋਲ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਇਹ ਨਸ਼ੇ ਤਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਕੋਲ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਮਹਿੰਗਾ ਨਸ਼ਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੈਂਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਰੱਜਿਆ ਨਾਈਟ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀ ਦੇ ਟੱਟੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਨਾਈਟ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸੈਕਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਲਕੱਤੇ, ਬੰਬੇ, ਗੋਆ ਇਵੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਸਿਰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਲਿਛਰਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਊਸ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾ ਭੈਣ, ਨਾ ਚਾਚਾ, ਤਾਇਆ ਕਹਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਥੀ ਕਹਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਮਰ, ਜਾਤਪਾਤ, ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਹਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਉਮਰ ਨਾ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਉਮਰ ਦੇ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਊਸ਼ਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢਿਆਂ ਤੇ ਹੋਇਆ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਜਿਉਣ ਲਈ ਦਾਲ-ਰੋਟੀ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਹਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਚੋਗਾ ਚੁਗਣਾ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਖ਼ੁਰਾਕ ਕਿੱਥੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਆਤਮ-ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਬਨਣ ਦੇਵਾਂਗੇ ਇਹ ਕਿਉਂ ਬਣਨਗੇ ਗੁਲਾਮ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਭੂ-ਮਾਫੀਆ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਫਾਰਮ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਲਹਿਰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣੀ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਕਿਸਾਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਕਿਰਤੀ ਲੋਕ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਕਰੜਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦਿਆਲੂ ਸੁਭਾਅ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਮੁਫ਼ਤ ਖਾਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕੱਪੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਿਹਨਤੀ, ਕਿਰਤੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਕੀ ਹੈ ਜੇ ਹੁਣ ਇਸ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਆ ਗਈ, ਬਿਮਾਰੀ ਆ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਵੰਡ-ਛੱਕਦੇ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟੀਏ ਤੇ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੰਗਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਗੋਂ ਵਿਹਲੜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਖੰਡੀ ਹਨ ਮੰਗਣਾ ਤਾਂ ਪਾਖੰਡ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਖੋਪੇ ਚੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ।

ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ III 'ਤੇ

ਬਾਗ਼ੀ ਮਸੀਹਾ

ਸਫ਼ਾ I ਦੀ ਬਾਕੀ

ਬੈਲਜ਼ੀਅਮ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਬੈਠੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਐਂਡਵੈਰਪ ਏਜੰਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੈਲਜ਼ੀਅਮ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਫਸੇਗਾ। ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਰਮਨੀ ਹੋਵੇਗਾ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਹੋਣਗੇ। ਵਪਾਰੀ ਮੂਰਖ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਘਰ ਖ਼ਰੀਦ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਭਰ ਲਿਆ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਹਿਮ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਬਾਹਰੋਂ ਜੰਦਰਾ ਮਾਰ ਜਾਵਾਂ ਜੇ ਕਰ ਜਰਮਨ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਜੰਦਰਾ ਵੱਜਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁੜ ਜਾਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰੋਂ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਪਾਰੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਜੰਦਰਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਲਾ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੰਦਰਾ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮੰਜੇ ਥੱਲੇ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਾਰਤ ਸੁੱਝੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਪਿਛਾਂਹ ਧੱਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਇੰਜ ਹੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵਪਾਰੀ ਬੜਾਅ ਉੱਠਿਆ "ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ।" ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉੱਥੇ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

ਮੈਂ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਰਮਨ ਬੈਲਜੀਅਮ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦਿਨ ਹੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਦਿਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਏਜੰਟ ਉਸ ਨਾਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਤੁਰੇ ਜੇ ਕਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਡੀਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਚ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮੈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੰਨਾ ਡਰਪੋਕ ਆਦਮੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਿਕਲਦਾ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਉਸ ਦਾ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਏਜੰਟ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅੱਡਿਆ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਏਜੰਟ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਹੈਂਡ ਬੈਗ ਫੜੀ ਲੰਡਨ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਿਹੜੇ ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਏਜੰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਏ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਏਜੰਟ ਨੇ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਮੈਂ ਲੰਡਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਵਾਪਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਲੰਡਨ ਚਲਾ ਚੱਲੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਲਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੰਡਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਏ। ਉਹ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਲੱਗਭੱਗ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ, ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਈਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਸਾਮਾਨ ਵਾਂਗ ਕਿਉਂ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਇਹ ਗੰਠੀਏ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਫਿਕਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਬੈਲਜ਼ੀਅਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਣੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਲੰਡਨ ਚਲਾ ਜਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਤੇਰਾ ਏਜੰਟ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਤੇਰੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸਲਾਹ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਉਸ ਨੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਏਜੰਟ ਨੇ ਟਿਕਟ ਖ਼ਰੀਦੀ ਪਰ ਲੰਡਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ (ਸ਼ਿਪ) ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਨਾ ਮਿਲੀ ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਦਿਉ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਦਿਉ ਇਸ ਵਾਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਿਪ ਫੜਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਦਾ ਪੈਰਿਸ ਵਾਲਾ ਏਜੰਟ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਤੁਕੀਨ ਤੱਕ ਲੈ ਗਈ ਪਰ ਅਗਲੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਚੱਲਣ ਵਿੱਚ ਹਾਲੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪੈਦਲ ਹੀ ਚੱਲ ਪਏ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਟਰਾਮ ਦੇਖੀ ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਟਰਾਮ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਸੋ ਅਸੀਂ ਟਰਾਮ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਇਹ ਟਰਾਮ ਡੀਪੂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਛੇ ਸੱਤ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਟਰਾਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਡੀਪੂ ਵਿੱਚ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਉੱਥੇ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਨਿਗਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਅਗਲਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਪਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਸੀਬਤ ਆ ਬਣੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਜਸੂਸ ਹਾਂ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਉੱਥੋਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਉੱਥੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਇੱਕ ਟਾਂਗਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਠ ਸੌ ਫਰਾਂਕ ਮੰਗੇ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਦੋ ਸੌ ਫਰਾਂਕ ਉੱਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੇ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਇੱਕ ਘਰ ਦੇਖਿਆ।

ਅਸੀਂ ਉਸ ਘਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ ਉੱਥੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਕੀਏ। ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਚੌਂਕੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮਿਲਟਰੀ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀ। ਉਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿਖਾਈਏ ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਸਕਾਂਗੇ। "ਨਮਾਜ਼ ਬਖ਼ਸ਼ੌਣ ਆਏ ਰੋਜ਼ੇ ਪਲੇ ਪੈਣ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆਏ ਸੀ, ਪੇਪਰ ਦਿਖਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ। ਮੇਰੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਬੈਰਕ ਡੀ ਲਾਰਾਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਰਾਨੀ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਇੱਕ ਖ਼ਤ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਖ਼ਤ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਚੌਂਕੀ ਦਾ ਇਹ ਮਿਲਟਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਬੈਰਕ ਡੀ. ਲਾਰਾਹ ਲਈ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਅਫ਼ਸਰ ਕਰਨਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੜਾ ਆਦਰ ਭਾਵ ਦਿਖਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਬੈਂਚਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਤ ਮੰਜਾ ਬਿਸਤਰਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਬੈਂਚਾਂ ਉੱਤੇ ਸੌਂ ਕੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਛਿੰਦੋ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਸਫ਼ਾ I ਦੀ ਬਾਕੀ

ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਵਿੰਦਰ ਘੋਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਾਬਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀ ਆਪਣਾ ਕਸਟਮ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਸਤਰੇ ਆਪਣੇ ਅਗਲੀ ਫਲਾਈਟ ਵਿੱਚ ਭਿਜਵਾ ਜਾਣਗੇ? ਬਿਸਤਰੇ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿਉ। ਮੁੰਡੇ ਸਾਰੇ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਸਟਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਹੋਈ। ਜਹਾਜ਼ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਉੱਡ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਚੱਲੋ। ਘਰ ਪਹੁੰਚੋ। ਮੈਂ ਇਹ ਬਿਸਤਰੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਸ਼ਾਮ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਬਿੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਿਸਤਰੇ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਦਾਜ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਬਾਬੇ ਭੂੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਸਤਰੇ ਲਾਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ, ਨਾਲ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਈਆ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਬਾਬੇ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੀ।

ਕਾਬਲ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪਹਾੜੀ ਏਰੀਆ ਹੈ ਗਰੀਬ ਮੁਲਕ ਹੈ। ਕਾਬਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਨਾਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਏਅਰਪੋਰਟ ਕਿਤੇ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਕਾਬਲ ਦੇ ਲੋਕ ਊਠ ਦਾ ਮੀਟ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮੋਟਾ ਮੀਟ ਬਹੁਤ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਨ (ਰੋਟੀ) ਇੱਕ-ਇੱਕ ਫੁੱਟ ਚੌੜੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਲੰਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਮੁੰਡੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਮਸਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਨਾਨ ਹਰ ਬੰਦਾ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀ-ਭਾਜੀ ਆਪ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ। ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ। ਕੰਧਾਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਹੈ। ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਟਾਂਗੇ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਬੱਸ ਹਰਿਆਣ ਤੱਕ ਬਾਰਾਂ-ਚੌਦਾਂ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਡਰਾਈ ਫਰੂਟ ਜਾਂ ਹੱਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ਤੋ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਤੀ ਘੱਟ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਪਸ਼ਤੋ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਾਬਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਕਰਤੇ ਪਰਵਾਨ' ਹੈ। 'ਕਰਤੇ ਪਰਵਾਨ' ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। 1980 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਜੋ ਅੱਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਵਾਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹਰੇਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਬੁਰਕਾ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਉੱਥੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਕੁਝ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਲੋਕ ਇੰਡੀਆ ਆ ਗਏ। ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੁਕ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਦਰ੍ਹਾਂ-ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇੰਡੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਮਿਲੀ। ਦਿੱਲੀ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਿੱਖ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਅਫ਼ਗਾਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡੈਪੋਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ ਸੀ ਪਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਉਭਾਰ

ਸਫ਼ਾ I ਦੀ ਬਾਕੀ

ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਪਰਾਟੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਸੀ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਰਹੇ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਅਮਨ ਲਈ ਨਾਜ਼ੀਆਂ-ਫਾਸਿਸਟਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਰਗ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਭਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਇਨਕਲਾਬ ਆਇਆ, ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਂਝ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਰੂਸ ਪੱਖੀ) ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ.(ਚੀਨ ਪੱਖੀ) ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਨੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਹੱਲ ਵਾਹਕ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੀ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ।

ਇਸ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਖਾਰਾਬਾੜੀ ਦਾਰਜਲਿੰਗ ਆਦਿ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 8-10 ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੁਲਿਸ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਆਪਸੀ, ਫੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ (ਐਮ.ਐਲ) ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਕਲਸਬਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕਾਲ 1967 ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਲਹਿਰ ਫੈਲਦੀ-ਫੈਲਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜੰਗਜੂ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਸਤਾ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਸੋਚਿਆ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਜ ਮਿਥਿਆ, "ਜਮੀਨ ਹਲ ਵਾਹਕ ਨੂੰ" ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਰੀਬ 1967 ਵਿੱਚ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਏਥੇ ਵੀ ਜਮਾਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣ (ਜਗੀਰਦਾਰ-ਸਰਮਾਏਦਾਰ) ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੱਧਰ'ਤੇ ਸਫਾਇਆ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਨਾਲ ਦਬਾਅ ਦਿੱਤਾ, ਗੁਰੀਲਾ ਐਕਸ਼ਨ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ ਨਾਲ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ, ਹਮਦਰਦਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਬੁਰਜੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਨਿੰਦਿਆ, ਕੁੱਝ ਵੀ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਹਾਹਾ-ਕਾਰ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਜਬਕੇ ਦਾ ਇਸ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨੀ ਔਖੀ ਸੀ, ਵੰਡੀਂਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਘੱਟ ਗਈ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਨਅਤੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਬੇ-ਸ਼ੁਮਾਰ ਸੀ, ਕਿਸਾਨੀ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਪੇਂਡੂ ਕਿਸਾਨ, ਦਲਿਤ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਚੇਤਨ ਤਬਕੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਕਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਨੇਤਾ ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਮਾਈ ਦਾਸ (ਜਲੰਧਰ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ'ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 85 ਹੋਰ ਗੱਭਰੂ ਵੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਮਿਲਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਾਗ਼ੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਮਝੇ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਅੱਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾਨੇਵਾਲੀਆ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਾਹੀ ਨਕਸਲੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੀ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਹਿਰ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਖ਼ਤ ਪਾਇਆ ਹੋਇਐ। ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਫੈਲ ਜਾਣ ਦਾ ਭੈਅ ਵੱਡ-ਵੱਡ ਖਾ ਰਿਹਾ। ਨਕਸਲੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਹਸ ਭਰਪੂਰ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਥਾਣਿਆਂ ਚੋਂ ਹਥਿਆਰ ਲੁੱਟਣੇ ਕਤਲ, ਰੇਲ ਪਟੜੀਆਂ, ਉਡਾਉਣੀਆਂ ਜਾਂ ਭੁਬਨੇਸ਼ਵਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਘੰਟਿਆ ਬੱਧੀ ਅਗਵਾ ਕਰੀ ਰੱਖਣਾ ਆਦਿ ਰਾਹੀ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਵਖ਼ਤ ਦੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਤੋਂ ਅਤ੍ਰਿਪਤ ਅਤੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਚੇਤੰਨ ਹਨ। ਇਹ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀ ਸਗੋਂ, ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨੇਤਾ,ਅਫ਼ਸਰ, ਕਾਰਖਾਨੇ ਦਾਰ ਅਤੇ ਤਸਕਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮਾਫੀਆ ਗ੍ਰੋਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੱਖੋਂ ਹੌਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਭ ਨੇ ਦਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੀਨ ਮਨ ਰੱਖਿਐ, ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ ਵੇਲੇ ਹੇਰਾ-ਫੇਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਲਾਲੀ ਖਾਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਆਮ ਹੀ ਹੈ, ਉੱਚ ਪਦਵੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪੈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪੈ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਪੈਸਾ (ਕਾਲਾ ਧੰਨ) ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਬੈਂਕਾਂ ਸੰਭਾਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕ ਲਾਬੀ ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ "ਸਵਿਸ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਾਲਾ ਧਨ" ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਸਵਿਸ ਬੈਂਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ 2006 ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੌਲਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਵਿਸ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ 1,456,00 ਬਿਜੀਅਨ ਡਾਲਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆਪਣੀ "ਹਿੰਮਤ" ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਰੂਸ 470 ਬਿਲੀਅਨ, ਇੰਗਲੈਂਡ 390 ਬਿਲੀਅਨ, ਯੁਕਰੇਨ 100 ਬਿਲੀਅਨ ਅਤੇ ਚੀਨ 96 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਕਾਲਾ ਧਨ ਸਵਿਸ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਠ ਮਾਰਿਆ ਪਿਐ ਕੀ ਉਹ ਮੁਲਕ ਗਰੀਬ ਹੈ-ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਵਰਗੀਆਂ ਗੁੱਸ ਗੁਸੇ-ਖੋਰ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਵਿਸ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਲੇ ਧਨ (ਜੋ ਕਿ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾ ਦਾ ਖੂਨ ਹੈ) ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੈ। ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਭਾਰਤ ਸਿਰ ਕੁੱਲ ਕਰਜਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ 13 ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧੰਨ ਸਵਿਸ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਧੰਨ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਾਹ ਕੇ ਵੀ ਐਨਾ ਧੰਨ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਜ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਕਰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਡੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚੀ ਰਾਸ਼ੀ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੇ 45 ਕਰੋੜ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ...। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ-ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਧੱਕੇ ਅਤੇ ਚਾਲ-ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਨੇਤਾ ਬਣੇ ਸਾਡੇ ਬੇਈਮਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਸੁਝਵਾਨ ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਹਾਉਣ ਕਿ ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ, ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਆਰਥਿਕ ਅਨਿਆ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉੱਥੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵਰਗਾ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਘੋਲ ਦਾ ਵਿੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿੰਸਕ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਬੁੱਧੀਹੀਣ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਪ੍ਰੋ. ਲਾਸਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਆਰਥਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੁਰੇ ਇਹਨਾਂ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਵਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ।

"ਸਾਰੇ ਜਹਾਂ ਸੇ ਅੱਛਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ" ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਉਹਨਾਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਕਾਲਜੇ ਕਰਦ ਫੇਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 62 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੱਛੜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਭੇਡਾਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਸਤੇ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਰਤੀ ਕਪਟੀ, ਦਗ਼ੇਬਾਜ਼ ਹਕੂਮਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਫੈਲਾਈ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਸਤਾਏ ਗਰੀਬ 250-250 ਰੁਪੈ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੰਤਾਨ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਪਾਠਕੋ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਉੜੀਸਾ ਵਿੱਚ ਸੁਮਿੱਤਰਾ ਨਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵਜੰਮੀ ਬੱਚੀ ਸਿਰਫ਼ 10 ਰੁਪੈ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਹੁਣ ਫ਼ਿਕਰ ਇਸ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਉਸ ਧੀ ਦੇ ਖ਼੍ਰੀਦਦਾਰ ਕੌਣ ਸਨ, ਆਪਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਹ ਬੱਚੀ ਅਜਿਹੀ ਦਲ-ਦਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਧਸ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਜਿਸਮਾਂ ਦੇ ਵਣਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ (ਹਾਵੜਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਸਾਡੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਪੇਟ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਬਦਲੇ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਲੇਟ ਲਈ ਨਿੰਆਵਾਂ ਵਾਲੀ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਅਜ਼ਮਤ ਸਾਧਨ ਯੁਕਤ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ...? ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ ਮਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉਹ ਲੋਕ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗੜ੍ਹਚਿਰੋਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਚਟਣੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਕਤੂਬਰ 2004 ਤੋਂ ਜੁਲਾਈ 2007 ਤੱਕ ਗੋਰਖ ਪੁਰ ਪੜਰੋਣਾ, ਕੁਸ਼ੀਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 60 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਵਿਲਕ-ਵਿਲਕ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਗਏ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਡੰਗੇ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਕਟਕ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਪਨ ਗਜਰਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਣੇਪੇ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ 1200 ਰੁ. ਵਿੱਚ ਵੇਚਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਭੁੱਖ ਮਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ 45 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ 25ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ ਦਾ ਪਾੜਾ (ਜਿਹੜਾ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ) ਐਨਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 65 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹਨ, 58 ਫੀਸਦੀ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ 10,000 ਤੱਕ ਦੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹਨ 12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ 20,000 ਤੱਕ ਦੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ 2000 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਥੱਲੇ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਲੱਖ ਛਿਆਹਠ ਹਜ਼ਾਰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਚਾਰ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਖ਼ੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਵੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਧਨਾਢ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਐ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 5000 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 45 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਵਖ਼ਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਮਹਾਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਰੇਕ ਨਵ-ਜਨਮਿਆਂ ਬੱਚਾ 27000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੈ। ਉਧਰ ਲਿਖੇ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਵੇਰੇਵੇ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਵਰਗੀਆਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲਹਿਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਥਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਸਤਾਏ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਸਿਰ ਪੈਰ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਅਤ੍ਰਿਪਤ ਉਹ ਚੇਤੰਨ ਵਰਗ ਕਾਰਜ਼ਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕੁੱਝ ਜਾਂਦਾ, ਕੀਤਾ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਜਾਂਦਾ। ਆਰਥਿਕ ਅਨ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਝੰਬੇ ਇਹੀ ਲੋਕ ਬਾਸੀਆਨਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਦੁੱਖਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ, ਸੰਕਟਾਂ, ਬੇ-ਇਨਸਾਫ਼ੀਆਂ, ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਵਿਤਕਰੇ, ਆਰਥਿਕ, ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ, ਜਲੀਲਤਾ ਆਦਿ ਸਭ ਦਾ ਹੱਲ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ-ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਖ਼ੁਦ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਰ ਹਨ, ਵੀ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਨੂੰ ਅੱਤਵਾਦ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਧਾਨ-ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ। ਪੇਂਡੂ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ-ਕਸ਼ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਉਹਨਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਦਮਨਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੰਜੀਦਗੀ ਭਰਪੂਰ ਰਾਜਸੀ ਹੱਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ ਦਾ ਪਾੜਾ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਬੇ-ਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾਵੇ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਕਾਲਾ ਧਨ ਸਖ਼ਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ. ਰਿਸ਼ਵਤ-ਖ਼ੋਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਕੁਨਬਾਪਰਵਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ, ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁੰਡਾ-ਗਰਦੀ ਬੰਦ ਹੋਵੇ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਬੇ-ਦਾਗ਼ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰੇ ਜਾਣ, ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਉਹ ਘਟੀਆ ਵਰਤਾਰੇ ਬੰਦ ਹੋਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਰਖੇ ਲੋਕ ਨਕਸਲਬਾੜੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਸਾਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰੀ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿੱਧਰੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਏਥੇ ਹੀ ਗਲਤ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁੱਝੇ ਮਕਸਦ ਹੱਲ ਨਾ ਕਰ ਜਾਵੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਅਤੁੰਸ਼ਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਿਵਾਈ ਜਾਵੇ, ਇਨਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੁਖਾਲੀ ਅਤੇ ਸਸਤੀ ਤੇਜ਼ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ, ਰੋਟੀ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੇਲੇ ਚਿਤਵਿਆ ਭਾਰਤ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਮਿਲ, ਸੁਝਾਅ ਅਤੇ ਸਮਾਧਾਨ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਉਖਾੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ, ਮਾਰ-ਧਾੜ, ਡਕੈਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਵਾਂ ਥੱਲੇ ਨਵੀਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

"ਉੱਚੀ ਕਰਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਹੈ ਕਹਿਣਾ,
ਹਿੱਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹੈ ਲੈਣਾ।"
-ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ